

2017-2021 Tarihleri Arasında Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Öz Yeterlik Konusunda Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi

Investigation of Doctoral Thesis Studies on Self-Efficacy Conducted between 2017 and 2021 at Institutes of Educational Sciences

Meltem GÖKDAĞ BALTAOĞLU , Dr. Öğretim Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, meltem.gokdag@gmail.com

Gökdağ Baltaoğlu, A. (2022). 2017-2021 Yılları Arasında Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Öz Yeterlik Konusunda Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 422-432.

Geliş tarihi: 08.02.2022

Kabul tarihi: 08.04.2022

Yayımlanma tarihi: 28.06.2022

Öz. Bu çalışmanın amacı, Öz yeterlik konusunda yapılmış doktora tezlerini çeşitli değişkenlere göre analiz etmektir. Araştırmanın örneklemini, YÖK Ulusal Tez Merkezinin veri tabanından, eğitim bilimleri enstitüsüne bağlı yapılan ve eğitim-öğretim konu başlığı ile sınırlandırılan 2017-2021 yılları arasında tamamlanan 62 tez oluşturmaktadır. İncelenen doktora tezleri; yayınlanma yılı, danışmanının unvanı, bilim dalı, tezin yapıldığı üniversite, yöntem, model vb. gibi birçok değişkene göre incelenmiştir. Verilerin analizinde nitel yöntemin “doküman analizi” tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre elde edilen bulgular; tezlerin daha çok 2020 ve 2018 yıllarında yapıldığı görülmektedir. Tez danışmanlarının Profesör unvanına sahip akademisyenlerden oluştuğu belirlenmiştir. Tezlerin en fazla, Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalında yapıldığı ve araştırma deseni olarak en çok betimsel desen kullanıldığı görülmüştür. Tezlerde en fazla karma yöntemin kullanıldığı ve en fazla örneklemin ise üniversite öğrencilerinden oluştuğu tespit edilmiştir. İncelenen tezlerin veri toplama araçlarının en fazla ölçek olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öz yeterlik, Doktora tezi, Araştırma eğilimi.

Abstract. Abstract. The purpose of this study is to analyze doctoral theses about self-efficacy based on various parameters. The sample of the study consisted of 62 theses completed at institutes of educational science between 2017 and 2021 restricted to subject titles of education-instruction on the database of the Thesis Center of the Turkish Council of Higher Education. These doctoral theses were examined in terms of several variables including their year of publication, the title of their supervisors, department, university, method, and model. The qualitative research method of “document analysis” was used to analyze the data. According to the results, most of the theses were published in 2018 and 2020. The supervisors of these theses were mostly academicians with the title of Professor. Most of the theses were completed at the departments of Curricula and Instruction, and the most frequently used research design was the descriptive design. The most frequently used method was the mixed method, and most of the samples consisted of university students. Most of the examined theses utilized scales as data collection tools.

Key Words: Self efficacy, PhD thesis, Research tendency.

Extended Abstract

Investigation of Doctoral Thesis Studies on Self-Efficacy Conducted between 2017 and 2021 at Institutes of Educational Sciences

Introduction. Bandura defined self-efficacy as the belief of the individual in their capacity to successfully perform behaviors to reach desired outcomes. While self-efficacy may be specific to a field, it may also be generalized as a belief in one's capacity to perform a task in general (Shunk, 2011).

In the learning-teaching process, as the self-efficacy levels of both teachers and students may increase the effectiveness of the process, the interest in the topic can be seen in the domestic and international literature. It is observed that the topic of self-efficacy, which has been studied along with different dimensions, is not limited to the field of education but covers several other fields. Accordingly, it is believed that examining doctoral thesis studies conducted about self-efficacy in the last five years (2017-2020) at institutes of educational sciences in Turkey provide a reference for researchers who are interested in this topic while planning their studies and contribute to the field.

The purpose of this study is to examine doctoral thesis studies on self-efficacy in terms of their year of publication, the title of their supervisors, the province where they were conducted, the department and university where they were conducted, their study design, research method, sample, data collection instruments of research.

Method. This is a descriptive study. The data of the study were collected and analyzed with the method of document analysis, which is a qualitative research method. The universe of the study consisted of doctoral theses about self-efficacy published on the databases of the Thesis Center of the Turkish Council of Higher Education in the period of 2017-2021. In the study, a search was made using the key phrases "Öz yeterlik and self-efficacy", and 329 doctoral theses were reached. However, when another search was carried out by restricting the results to "education-instruction" as the field of research, "institute of educational sciences" as the type of graduate institute, and the last 5 years as the period of data collection, 62 doctoral theses were obtained. According to the objective of the study, the collected thesis studies were divided into themes based on their years of acceptance, the titles of their supervisors, the provinces, departments and universities where they were conducted, their study designs, research methods, types of samples, data collection instruments, and topics of research. After this, the documents were classified into categories that were determined under each theme. At the third stage, to quantify the distributions of the documents according to the determined categories, frequencies and percentages were used.

Results. Most of the theses about self-efficacy were published in 2020 (33.9) and 2018 (30.6%). The supervisors of these theses were mostly academicians with the title of Professor (61.9%). The majority of the thesis studies were conducted in the province of Ankara (33.9%). The university where the thesis studies were conducted most frequently was Gazi University (25.8%). Most theses were completed at the departments of Curricula and Instruction (29.0%).

The most frequently used research design in the theses was the descriptive design (61.1%), followed by the experimental design (33.9%). The most frequently used method was the mixed method (58.0%), and most of the samples consisted of university students (46.2%). Most of the

examined theses utilized scales as their data collection instruments (41.8%). The vast majority of the examined theses focused on topics related to the field of educational administration in science teaching, followed by the field of education and information technologies.

Discussion and Conclusion. It is seen that the doctoral theses that were included in the analyses in this study were published mostly in the years 2020 and 2018. Based on this result, it was seen that the interest in the topic of self-efficacy has varied through time. Among the titles of the thesis supervisors of these doctoral thesis studies, the most frequently encountered title was Professor. While this result may suggest that graduate students consider academic titles while they are selecting their supervisors, it may also be explained by the higher numbers of professors working at universities in large cities.

Most of the thesis studies were conducted in the province of Ankara, and most were carried out at Gazi University. This result may have been caused by the sufficient academic staff at deep-rooted universities located in large cities for graduate education programs, as well as the long periods for which these programs have been offered. Among the departments where these theses were published, the department of Curricula and Instruction was the most frequently encountered one. While self-efficacy has been studied separately for both the learner and the teacher, the effects of these parties on each other have also been examined. It is known that the self-efficacy of the teacher is highly important for effective instruction in the learning-teaching process. It is expected that the students of teachers with self-efficacy will also have self-efficacy. The high ratio of the theses in the field of Curricula and Instruction was an expected result.

Most of the study designs of the theses about self-efficacy were descriptive (66.1%). The most frequently preferred research method was the mixed method. The more frequent utilization of the mixed method may be explained by the use of qualitative and quantitative data together for the purpose of making use of the advantages of both categories of research.

Most of the samples of the examined theses consisted of university students. New studies may be planned on different levels of education and in different groups. In the investigated theses, scales were the most prevalently preferred data collection tools. The fact that scales are more preferred in descriptive studies may be the reason for this result. It may be recommended to increase the number of data collection tools and diversify their types in further studies.

Giriş

Bandura öz yeterliği, arzu edilen sonuçlara ulaşabilmek için bireyin davranışlarının başarılı bir şekilde gerçekleşebileceğine olan inancı olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bireyin bireysel yeterliliği ile ilgili beklentilerinin eylemlere aracılık ettiğini düşünmektedir. Dolayısıyla öz yeterlik üzerindeki bu beklentilerin ilişkisini ise şu şekilde açıklanmaktadır: a) Bireysel tercihler, (bireyin kapasitelerinin olmadığına inandıkları etkinliklerden uzak durma, başarabileceğine inandıkları etkinlikleri tercih etme). b) Çaba düzeyleri ve c) Sebati düzeyleri (Olumsuz deneyimler ve engeller ile karşılaştıklarında denemek için ısrar düzeyleri) (Palmer ve Goets, 1988). Bireysel tercihler, bireyin farklı derslerden oluşan ev ödevlerini yapmaya başlarken, kendisini iyi hissettiği dersin ödevinden başlamak ya da sevmediği başarılı olmadığını düşündüğü dersin ödevini yapmamak ya da sona bırakmak şeklinde örneklendirilebilir. Birey kendini rahat hissettiği, başarı güdüsünün yüksek olduğu işlerde daha fazla zaman geçirebilir. Ayrıca bir beceriye yönelik öz yeterliği güçlü ya da düşük olmasına göre daha az ya da daha fazla çaba gösterebilir. Bunun için sevdiği kendini iyi hissettiği dersler ile ilgili tüm etkinlikleri gerçekleştirmek istemek ya da boş vakitlerinde o konuyla ilgili araştırmak yapmanın yanı sıra, kendini yetersiz hissettiği ders ya da beceriler ile ilgili çok fazla çaba göstermemek çaba düzeyi maddesi için örnek verilebilir. Buna ek olarak da Bandura kendi becerilerine güvenen kişilerin, zor işleri derin bir şekilde çalışarak çaba gösterdiğini belirtmektedir (Bandura, 1994). Öz yeterlik üzerindeki beklentilerin sebat üzerindeki etkisi ise, birey kendini iyi hissettiği bir alanda zaman zaman başarısızlık yaşasa dahi, tekrar başarabileceğine yönelik inancı ile bu durumu lehine çevirebilir. Buna karşın bireyin bir beceriye yönelik olarak özyeterliği düşük ise zamanla öğrenilmiş çaresizlik yaşaması da mümkündür. Özetle, Öz yeterlik algıları bireylerin duyuşsal tepki ve davranışları ile düşünce kalıplarını etkileyen psikolojik araçlardır denebilir (Bandura, 1986). Buna ek olarak Öz yeterlik inancı, bir alana özgü olabileceği gibi, genel olarak bir görevi yapabileceğine olan inancı olarak da genellenebilir (Shunk, 2011).

Bu kapsamda öğretmen ve öğrenen öz yeterliklerinin güçlü olması öğrenme-öğretme sürecinin kalitesini etkilemesi açısından önemlidir. Özyeterliği yüksek öğretmenler öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerinin öğrenebilmesi için daha fazla çaba gösterdikleri bilinmektedir. Bunu da gerek kullandığı öğrenme ya da öğretme stratejileri ile gerekse etkili öğretim yöntemleri ile sağlamaktadır. Ayrıca bu öğretmenlerin öğrencilerinin de öz yeterliğini olumlu yönde etkilemeleri ve akademik başarılarını artırmaları söz konusu olunca, öğretmen özyeterliği önemli araştırma konularından biri durumuna gelmektedir (Soodak ve Podel (1993); Gökdağ, (1997); Tschannen-Moran ve Hoy (2001); Santrock, (2004); Knoblauch ve Woolfolk Hoy (2008); Ekici, (2008); Çakıroğlu, (2008) Saracaloğlu vd. (2010); Corkett vd. (2011); Baltaoğlu ve Güven (2019)).

Öğrenme öğretme sürecinde gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin öz yeterli olması, sürecin etkililiğini artırabileceğinden, konuya olan ilgi yurt içi ve yurtdışı alan yazında kendini göstermektedir. Çeşitli boyutlarla inceleme yapılan öz yeterlik konusunun sadece eğitim alanı ile kalmayıp, pek çok alanı da kapsadığı görülmektedir. Araştırma sayılarının gün geçtikçe artış gösterdiği, bilimsel dergilerde yayınlanan makale sayısı ve lisansüstü tezlerin dağılımında açıkça ortaya konmaktadır. (Gibson ve Dembo, 1984; Hoy ve Woolfolk, (1993); Bandura, (1997); Santrock, (2004); Işıksal ve Çakıroğlu, (2005); Gökdağ Baltaoğlu vd. (2015); Zee ve Comen, (2016); Elstad ve Christophersen (2017); Güven ve Gökdağ Baltaoğlu (2017); Özkal, (2019)).

Türkiye’de alan yazında öz yeterlik ile ilgili pek çok araştırmanın olduğu görülmektedir. Ancak; güncel araştırma eğilimlerini ortaya koyan ve bütüncül bir yaklaşımla inceleyen bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışmanın yapılma amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda konuya ilgi duyan araştırmacıların, araştırmalarını planlarken bu çalışmadan yararlanabilecekleri ve alana katkı getireceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, öz yeterlik konusunda yapılmış doktora tezlerinin; yayınlandığı yıl, danışmanın unvanı, yapıldığı il, yayınlandığı üniversite ve bilim dalı, araştırma deseni, araştırma yöntemi, örnekleme, kullanılan veri toplama aracına göre incelenmesidir.

YÖNTEM

Bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Araştırmada veriler nitel araştırma kapsamında olan doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini, YÖK Ulusal Tez merkezinde yer alan 62 doktora tezi oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından ulaşılan 2017-2021 yılları arasında Öz yeterlik konusunda yapılmış bu tezlere, 12.01.2022 tarihinde “Öz yeterlik, self efficacy” anahtar sözcükleriyle tarama yapılarak 329 adet doktora tezine ulaşılmıştır. Bu konuda pek çok yüksek lisans ve doktora tezi olması sebebiyle, konu alanı olarak “eğitim-öğretim”, enstitü olarak “eğitim bilimleri enstitüsü” ve yıl olarak son 5 yıl ile sınırlandırılarak tekrar tarama yapıldığında 62 adet doktora tezi çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde yorumlanarak açık ve anlaşılır bir biçimde düzenlenmesi biçiminde tanımlanmaktadır (Creswell, 2012). Buna göre, veriler içerik analizinin kodlama, temaları bulma, verileri kod ve temalara göre düzenleme ve bulguları yorumlama aşamalarına uygun olarak analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öncelikle ulaşılabilen tezler ile ilgili bilgiler düzenlenmiş ve tez inceleme formu hazırlanmıştır. Ardından çalışmanın amacı çerçevesinde incelenen tezlerin, kabul yılına, danışmanın unvanına, yapıldığı üniversiteye, yapıldığı bilim dalına, araştırma desenine, araştırma yöntemine, örneklem türüne, kullanılan veri toplama araçlarına, yapıldığı il ile göre temalara ayrılmıştır. Daha sonra her bir temaya ait alt kategoriler belirlenerek sınıflandırılmıştır. Bu temalar EPÖ alanından bir doçent ve bir profesör öğretim üyesinin görüşleri ile biçimlendirilmiştir. Tez inceleme formunda yer alan temalar ve kategoriler incelenip, tezlerin belirlenen kategorilere göre dağılımlarını sayısallaştırmak için frekans ve yüzdelerden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tezlerin yayınlanma yılı, Danışmanın unvanı, Yapıldığı İl, Yayınlandığı Üniversite ve Bilim Dalına Göre Dağılımlarına Yönelik Bulgular

Araştırmada öncelikle araştırma kapsamındaki yapıldığı yıl, danışman unvanı, yayınlandığı üniversite ve Bilim Dalına göre dağılımları incelenmiştir ve elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo1.

Öz yeterlik Konusunda Yapılan Doktora Tezlerinin Yayımlandığı Yıl, Danışmanın Unvanı, yapıldığı İl, Yayımlandığı Üniversite ve Bilim Dalına'na Göre Dağılımı

Değişkenler		f	%
Tezin Yılı	2021	6	9.7
	2020	21	33.9
	2019	9	14.5
	2018	19	30.6
	2017	7	11.3
Danışmanın Unvanı	Prof. Dr.	39	61.9
	Doç. Dr.	16	25.4
	Doktor Öğr. Üyesi	8	12.7
Yapıldığı İl	İzmir	3	4.8
	İstanbul	2	3.2
	Ankara	21	33.9
	Erzurum	5	8.0
	Konya	2	3.2
	Mersin	2	3.2
	Diyarbakır	1	1.6
	Elazığ	4	6.5
	Eskişehir	6	9.7
	Malatya	6	9.7
	Bolu	3	4.8
	Burdur	1	1.6
	Van	1	1.6
	Gaziantep	1	1.6
	Samsun	1	1.6
	Tokat	2	3.2
	Trabzon	1	1.6
Yayımlandığı Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi	3	4.8
	Anadolu Üniversitesi	4	6.5
	Hacettepe Üniversitesi	3	4.8
	Gazi Üniversitesi	16	25.8
	Ankara Üniversitesi	1	1.6
	Mersin Üniversitesi	2	3.2
	Atatürk Üniversitesi	5	8.0
	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	3.2
	Dicle Üniversitesi	1	1.6
	Fırat Üniversitesi	4	6.5
	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	3.2
	İnönü Üniversitesi	6	9.7
	Marmara Üniversitesi	2	3.2
	İzzet Baysal Üniversitesi	3	4.8
	Bilkent Üniversitesi	1	1.6
	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	1.6
	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	1.6
	Gaziantep Üniversitesi	1	1.6
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	1.6
Gazi Osman Paşa Üniversitesi	2	3.2	
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	1.6	
Bilim Dalı	Eğitim Programları ve Öğretim	18	29.0
	İngiliz Dili Eğitimi	4	6.5
	Fen Bilimleri Eğitimi Bilim dalı	5	8.0
	İlköğretim Bilim Dalı	1	1.6

Eğitimde ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı	1	1.6
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı	5	8.0
Beden Eğitimi ve Spor öğretmenliği Bilim Dalı	2	3.2
Müzik Eğitimi Bilim Dalı	2	3.2
Görsel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı	1	1.6
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı	8	12.9
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı	1	1.6
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	4	6.5
Öğretim Teknojisi Bilim Dalı	8	12.9
Biyoloji Öğretmenliği Bilim Dalı	1	1.6
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı	1	1.6

Öz yeterlik konusunda yapılan doktora tezlerinin en fazla 2020 (33.9) ve 2018 (30.6) yıllarında yapıldığı, 2021 (9.7) ve 2017 (%11.3) yıllarında bu sayının daha az olduğu görülmektedir. Konuya olan ilginin yıllara göre değiştiği söylenebilir. İncelenen tezlerin, danışmanların unvanları ile ilgili bulgularda sadece bir tezin iki danışmana sahip olduğu ve danışmanların her ikisinin de profesör olduğu görülmüştür. Doktora tez danışmanlarının en fazla Profesör (%61.9) olduğu ve bunu Doçent (%25.4), ile Dr. Öğretim Üyesi'nin (%12.7) takip ettiği görülmektedir.

Tezlerin büyük çoğunluğunun Ankara'da (%33.9), sırasıyla Eskişehir ve Malatya'da (%9.7), Erzurum 5 (%8.0), yapıldığı görülmektedir. Diyarbakır, Van, Burdur, Gaziantep, Samsun ve Trabzon (%1.6) bu sayının en az olduğu illerdir. İncelenen tezlerin yapıldığı üniversite dağılımlarına bakıldığında ise, en fazla Gazi Üniversitesi'nde (%25.8) olduğu ve İnönü Üniversitesi (%9.7) nin takip ettiği görülmektedir. En az Ankara, Dicle Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde (%1.6) doktora tezi yapıldığı görülmektedir. Bilim Dalı olarak incelendiğinde ise en fazla; Eğitim Programları ve Öğretim (%29.0), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı (%12.9), Öğretim Teknojisi Bilim Dalı (%12.9), en az ise, İlköğretim Bilim Dalı, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı, Görsel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Biyoloji Öğretmenliği Bilim Dalı ve Çocuk Gelişimi Bilim Dalında (%1.6) yapılmış tez olduğu görülmektedir.

Öz yeterlik konusunda Yapılmış tezlerin araştırmanın Yöntemi, Modeli, Örneklemi, Veri Toplama Aracı Göre Dağılımlarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci amacına göre, tezlerin araştırma yöntemi, modeli, örnekleme, veri toplama aracına göre dağılımları incelenmiştir. Bu inceleme sonucu elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Öz yeterlik Konusunda Yapılmış Tezlerin Araştırma Yöntemi, Araştırma Modeli, Örneklem, Veri Toplama Aracına Göre Dağılımı

Değişken		f	%
Araştırma deseni	Betimsel	41	66.1
	Deneysel	21	33.9
Yöntem	Nicel	25	40.3
	Karma	36	58.0
	Nitel	1	1.6
Örneklem	İlköğretim	13	20.0
	Ortaöğretim	4	6.2

	Üniversite (Lisans)	30	46.2
	Öğretim Elemanı	2	3.1
	Okutman	1	1.5
	Öğretmen	11	16.2
	İdari Personel	1	1.5
	Ebeveyn	2	2.5
	Döküman	1	3.2
	Diğer (hükümlü erkek)	1	1.5
Veri Toplama Aracı	Ölçek	61	41.8
	Görüşme	36	24.7
	Başarı Testi/Performans Testi	8	5.5
	Envanter	8	5.5
	Gözlem	3	2.0
	Anket	3	2.0
	Video(Görüntü) kayıtları	1	0.7
	Günlük/Yansıtma defteri	3	2.0
	Kişisel bilgiler formu	14	9.6
	Test	6	4.1
	Doküman analizi (incelemesi)	1	0.7
	Saha notları	2	1.4

Öz yeterlik konusunda yapılan tezlerin araştırma deseninin %61.1'i betimsel, %33,9'unun ise deneysel olduğu görülmektedir. En fazla tercih edilen yöntemin karma yöntem %58.0 iken, nicel yöntemin %40.3 oranında olduğu, nitel yöntemden ise sadece 1 tezin(%1.6) bulunduğu görülmektedir. Yapılan tezlerin örneklemini ise daha fazla üniversite öğrencilerinin oluşturduğu (%46.2), ilköğretim öğrencileri (%20.0) ve öğretmenlerin (%16.2) bu yüzdeliği takip ettikleri görülmektedir. En az örneklem grubunu ise, Okutman, idari personel, hükümlü erkek ve döküman (%1.5) olduğu görülmektedir. Veri toplama aracı olarak en fazla ölçek (%41.8), görüşme (%24.7) ve kişisel bilgi formu (%9.6) kullanılırken, video kayıtları (%0.7), Dökümanlar'ın (%0.7)' ise en az kullanıldıkları görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Türkiye'de 2017-2021 yılları arasında 'Öz yeterlik' konusunda yayınlanmış doktora tezleri çeşitli değişkenlere göre analiz edilmiştir. Öz yeterlik konusunda araştırma eğilimlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada elde edilen sonuçlar şunlardır:

Analiz kapsamında yer alan doktora tezlerinin daha çok 2020 ve 2018 yıllarında yapıldığı görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle Öz yeterlik konusuna olan ilginin zamana göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Tez danışmanlarının unvanlarının incelemesinde ilk sırayı Profesör unvanına sahip akademisyenler oluştururken, sırasıyla Doçent ve Dr. Öğretim Üyesi yer almaktadır. Elde edilen sonuç Özkal (2020)'ın yaptığı araştırmayla benzerlik göstermektedir. Bu durum lisansüstü öğrencilerin danışman seçiminin akademik unvanı dikkate almalarının göstergesi olabileceği gibi, büyük şehirlerdeki üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin profesör sayısının fazla olmasından da kaynaklanabileceği söylenebilir. Daha yoğun olarak tezlerin yapıldığı üniversitelerde görev yapan öğretim elemanının unvanlarının dağılımı da bu sonucu meydana getirmiş olabilir.

Tezlerin en fazla yapıldığı ilin Ankara olduğu görülmektedir. Bu sonucu Bıkmaz ve diğerlerinin (2009) ile Ataseven ve Oğuz'un (2015) yapmış oldukları çalışmalar desteklemektedir. Ataseven ve Oğuz (2015), Öğrenme stilleri konusunda yapılan tezlerin daha çok Ankara ve

İstanbul’da yapıldığı bulgusuna yönelik, büyük şehirlerde birden fazla üniversitenin olması ile ilgili yorumlarına katılmakla birlikte, bu çalışmada Eskişehir, Malatya ve Erzurum illerinin de sırasıyla yer alması da bu üniversitelerde görev yapan danışmanlarının uzmanlık alanlarına göre bu durumun değişebileceği de söylenebilir. Üniversite dağılımlarına bakıldığında ise, Gazi Üniversitesi’nde daha fazla tez yapıldığı görülmektedir. Bu sonuçta Ataseven ve Oğuz’un (2015)’un yapmış olduğu araştırmalar ile tutarlılık göstermektedir. Büyük şehirlerde yer alan köklü üniversitelerin lisansüstü eğitim çalışmaları da hem akademik kadronun yeterli olması hem de uzun yıllar bu programların sürdürülmesi sebebiyle sonucun böyle şekillenmesini etkiliyor olabilir. Bilim Dalı olarak incelendiğinde ise en fazla; Eğitim Programları ve Öğretim, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Öğretim Teknolojisi Bilim Dalı’nda yapılmış olduğu görülmektedir. Öz yeterlik konusu hem öğrenen hem de öğretmen olarak ayrı ayrı çalışıldığı gibi birbirlerine olan etkisi de araştırılmaktadır. Öğrenme öğretme sürecinde öğretmenin öz yeterli olması etkili bir öğretim için oldukça önem taşıdığı bilinmektedir. Öz yeterli öğretmenlerin öğrencilerinin de öz yeterli olması bilinen bir durumdur. Dolayısıyla özellikle eğitim programları ve öğretim alanında öz yeterlik konusu çalışmalarının fazla olması beklenen bir durumdur.

Öz yeterlik konusunda yapılan tezlerin araştırma deseninin en çok betimsel (%66.1) olduğu görülmektedir. Özkal (2020), Kozikoğlu ve Senemoğlu’da (2015) ve Bıkmaz vd (2013)’nin bulgularıyla benzerlik göstermektedir. En fazla tercih edilen yöntemin karma yöntem, sırasıyla nicel yöntem ve en az 1 çalışmanın bulunduğu nitel yöntem görülmektedir. Karma yöntemin daha fazla kullanılmış olması her iki yöntemin avantajlı kısımlarından yararlanılması açısından nitel ve nicel verilerin kullanılmasıyla sağlanmaya çalışılmaktadır. Sadece nitel veriye dayalı araştırma sayısının az olması da özellikle doktora tezlerinde çok tercih edilen bir durum olmadığını göstermektedir.

Yapılan tezlerin örneklemini ise daha fazla Üniversite öğrencilerinin oluşturduğu, ilköğretim öğrencileri ve öğretmenlerin bu sıralamayı takip ettikleri görülmektedir. Bu sonuç, Çağlayan, Yılmaz ve Çam Aktaş (2021) çalışmayla benzerlik göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin örneklem olarak daha fazla seçilmesinde daha kolay uygulama yapabilmeye olanağının olması olabilir. En az örneklem grubunu ise, Okutman, idari personel, hükümlü erkek ve döküman olduğu görülmektedir. Farklı kademelerde ve gruplarda yeni araştırmalar planlanabilir. Veri toplama aracı olarak en fazla ölçek, görüşme ve kişisel bilgi formu kullanılırken, video kayıtları ve Dökümanlar’ın ise en az kullanıldıkları görülmektedir. Betimsel çalışmalarda daha çok ölçeklerin tercih edildiği karma araştırma yönteminin yüzdeliğinin fazla olduğu düşünüldüğünde ise görüşme veri toplama aracının oranının yüksek olmasını açıklar durumdadır.

Öz yeterlik ile ilgili çalışmaların genel olarak betimsel nitelikte olduğu gerek araştırmannın deseni gerekse veri toplama araçlarının seçiminden anlaşılmaktadır. Bu kapsamda bu konuda yapılacak tezlerin özyeterliği belirlemenin ötesinde bireylerin olumlu Öz yeterlik inançlarını nasıl oluşturulabileceği ya da mevcut Öz yeterlik inançlarını nasıl geliştirilebileceğine dair öğretim programları yapılması ve programların uygulanıp denenmesi önerilebilir. Bunun yanında yüksek öğretimde öğretmen yetiştiren kurumlar ve ilköğretim ile ortaöğretim öğretim programları için konu ile ilgili program tasarısı ya da model önerisi içeren araştırmalar planlanabilir.

Kaynakça

- Ataseven, N. ve Oğuz, A. (2015). Türkiye’de öğrenme stilleri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 192-205.
- Baltaoğlu, M. G., ve Güven, M. (2019). Relationship between self-efficacy, learning strategies, and learning styles of teacher candidates (Anadolu University example). *South African Journal of Education*, 39(2), 1-11.
- Baltaoğlu M. G., Sucuoğlu, H., ve Yurdabakan İ. (2015). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ve başarı/başarısızlık yüklemeleri: Boylamsal bir araştırma. *İlköğretim Online*, 14(3):803–814.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy, V. S. Ramachandran (Der.). *Encyclopaedia of human behaviour*, 4, 71–81. New York, NY: Academic Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman and Company, New York.
- Bıkmaz, F. H., Aksoy, E., Tatar, Ö. ve Altınyüzük, C. A. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009). *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38 (168), 288-303.
- Çakıroğlu, E. (2008). The teaching efficacy beliefs of pre-service teachers in the USA and Turkey, *Journal of Education for Teaching*, 34(1), 33-44.
- Çağlayan Yılmaz, G. ve Çam Aktaş, B. (2021). Türkiye’de Duygusal Zeka İle İlgili Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 450-469.
- Corkett, J., Hatt, B., & Benevides, T. (2011). *Student and teacher self-efficacy and the connection to reading and writing*. Canadian Journal of Education, 34(1), 65–98.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersini öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98-110.
- Elstad E, Christophersen K-A. (2017). Perceptions of Digital Competency among Student Teachers: Contributing to the Development of Student Teachers’ Instructional Self-Efficacy in Technology-Rich Classrooms. *Education Sciences*, 7(1), 27.
- Gibson, S., & Dembo, M. (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76, 569-582.
- Gökdağ, M. (1997). Temel eğitim öğretmenleri ile öğrencilerin güdü düzeyleri ve öğrenci öğretmen özellikleri, Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler Sempozyumu, İzmir: 255-260.
- Güven, M., ve Gökdağ Baltaoğlu, M. (2017). Öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları, öğrenme stilleri ve öğrenme stratejilerinin incelenmesi: Anadolu Üniversitesi örneği. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 288-337.
- Hoy, A. W., Spero, R. B. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: A comparison of four measures. *Journal of Teaching and Teacher Education*, 21(4), 343-356.
- Hoy, W. K., Woolfolk, A. E. (1993). Teachers’ sense of efficacy and the organizational healthy of schools. *The Elementary School Journal*, 93, 356-372. Hsieh ve Kang (2010)
- Işıksal, M., ve E. Çakıroğlu. (2005). Teacher efficacy and academic performance. *Academic Exchange Quarterly*, 9(4), 28–32.
- Knoblauch, D., Woolfolk-Hoy, A. (2008). Maybe I Can Teach Those Kids. The Influence of Contextual Factors on Student Teachers’ Efficacy Beliefs. *Teaching and Teacher Education*, 24, 166-179.
- Kozikoğlu, İ. ve Senemoğlu N. (2015). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerinin içerik analizi (2009-2014). *Eğitim ve Bilim*, 40(182), 29-41
- Özkal, N. (2019). Relationships between self-efficacy beliefs, engagement and academic performance in math lessons. *Cypriot J. Edu. Sci.* 14, 190–200.
- Özkal, N. (2020). Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi: 2015-2019. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(25), 3415-3442.
- Palmer, D. J. & Goetz, E. T. (1988). Selection and use of study strategies: the role of the studier’s beliefs about self and strategies. In C. E. Weinstein, E. T. Goetz & P. A. Alexander (Eds.), *Learning strategies: an overview, learning and study strategies: Issues in assessment, instruction, and evaluation*. New York, NY: Academic Press.
- Santrock JW 2004. *Educational psychology*. New York, NY: McGraw-Hill.

- Saracaloğlu, A., S.; Karasakaloğlu, N.; Gencel, İ. E. (2010). Türkçe öğretmenlerinin Öz yeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 265-283.
- Soodak, L. C., and Podell, D. M. (1993). Teacher efficacy: Toward the understanding of multifaceted construct. *Teaching and Teacher Education*, 12, 401-411.
- Tschannen-Moran. M., & Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zee, M., & Koomen, H. M. Y. (2016). Teacher self-efficacy and its effects on classroom processes, student academic adjustment, and teacher well-being: A synthesis of 40 years of research. *Review of Educational Research*, 86(4), 981-1015.